

Τα ελληνικά
Πανεπιστήμια, ΤΕΙ και
άλλες εκπαιδευτικές
δομές στις διεθνείς
λίστες ταξινόμησης
(ranking)

(Επικαιροποίηση 2012, β' έκδοση)

Σειρά μελέτες

Σειρά τεχνικές
εκθέσεις/μελέτες, αρ.3
2012

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	3
Μέρος Πρώτο	5
Τα ελληνικά πανεπιστήμια, ΤΕΙ και άλλες εκπαιδευτικές δομές στις διεθνείς λίστες ταξινόμησης (ranking)	5
1.1. Εισαγωγή	5
1.2. Η ταξινόμηση του webometrics: ποια είναι; Τι κάνει;.....	6
1.3. Η ελληνική εκπαίδευση στην ταξινόμηση του webometrics.info	9
1.3.1. Τα ελληνικά πανεπιστήμια στο webometrics.info.....	12
1.3.2. Τα ελληνικά ΤΕΙ στο webometrics.info.....	14
1.3.3. Η ιδιωτική εκπαίδευση στο webometrics.info.....	15
1. 4. Προσωρινή σύνοψη	16
Μέρος Δεύτερο.....	17
Νοηματοδοτώντας τα αποτελέσματα ή κατασκευάζοντας ένα μέτρο σύγκρισης.....	17
2.1. Εισαγωγή	17
2.2. Ελληνικό ΑΕΠ και ταξινόμηση ελληνικών ιδρυμάτων	18
2.3. Κόστος ανά φοιτητή και ταξινόμηση ελληνικών ιδρυμάτων.....	18
2.4. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: οι δείκτες	19
2.5. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: η ανάλυση.....	21
2.6. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: παράδοξες συγκρίσεις.....	24
2.7. Συγκροτώντας μια θεώρηση	26

Πρόλογος

Το αν πρέπει κανείς να ασχοληθεί σοβαρά ή όχι με τις διεθνείς λίστες ταξινόμησης είναι ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα.

Από τη μια, η ενασχόληση νομιμοποιεί μια συζήτηση που ελέγχεται πολλαπλώς για την επιστημονική της επάρκεια όπως και για τη σοβαρότητά της. Από την άλλη, η μη ενασχόληση αφήνει το πεδίο ελεύθερο για πολιτικούς και επικοινωνιακούς χειρισμούς ποικίλων στοχεύσεων.

Η αλήθεια είναι ότι μια ταξινόμηση (ranking) είναι ένα «πιασάρικο» δημοσιογραφικό θέμα που προκαλεί το ενδιαφέρον του κοινού. Η παρατήρηση αυτή οδηγεί αναγκαστικά στο να σκεφτεί κανείς τις αιτίες του ενδιαφέροντος. Αυτές μπορούν να χωριστούν σε «μακρο» και «μικρο».

Οι πρώτες αφορούν το διεθνή ανταγωνισμό για προσέλκυση ξένων φοιτητών, στο βαθμό που αυτή μεταφράζεται σε ένα όλο και σημαντικότερο οικονομικό διακύβευμα. Πέρα όμως από το πρόσκαιρο οικονομικό όφελος κατά τη διάρκεια των σπουδών, ο ανταγωνισμός των μεγάλων κρατών της υδρογείου αφορά μακροπρόθεσμα και πολυεπίπεδα συμφέροντα που αφορούν πολιτική, οικονομική και πολιτισμική επιρροή και κύρος.

Οι δεύτερες συνδέονται με δύο ανάγκες:

- μια αντικειμενική, που είναι η ανάγκη να κατανοηθεί μια εξειδικευμένη πραγματικότητα από μη ειδικούς. Απώτερος στόχο είναι η γρήγορη και χωρίς κόπο ενημέρωσή τους και η συνακόλουθη λήψη σχετικών αποφάσεων,
- μια περισσότερο κουτσομπολίστικη, στο πνεύμα της λαϊκιστικής κουλτούρας, που προωθείται από πολλά ΜΜΕ.

Στην πρώτη, θα άξιζε να σταθούμε στο βαθμό που αντανάκλα το ενίοτε αγωνιώδες ερώτημα: *τι πρέπει να κάνουμε;* Ερώτημα κατανοητό. Όμως, έχει αποδειχθεί ιστορικά, δεν μπορεί να απαντηθεί τουλάχιστον με τρόπο «συνταγής» ή αυτοματοποιημένης απάντησης.

Το επόμενο ερώτημα θα είχε να κάνει με το αν μια λίστα ταξινόμησης όλων των ιδρυμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο θα ήταν εφικτή ή όχι. Με άλλα λόγια, αν θα ήταν δυνατόν να βρεθούν εκείνα τα «καλά» κριτήρια που θα αντανάκλουν με αξιοπιστία την πραγματικότητα του κάθε ιδρύματος. Αυτό δεν το έχουμε ακόμα δει. Εκείνο που

γνωρίζουμε είναι, αφενός, την ύπαρξη τουλάχιστον απλοϊκών ταξινομήσεων, με τεράστια όμως παγκόσμια επιτυχία, όπως η πασίγνωστη λίστα της Σαγκάη, αφετέρου, την προσπάθεια δημιουργίας καλύτερων και λιγότερο απλοϊκών κατατάξεων, όπως αυτή του ΟΟΣΑ

(http://www.oecd.org/document/22/0,3746,en_2649_35961291_40624662_1_1_1_1,00.html) ή εκείνη της ΕΕ (http://ec.europa.eu/education/news/news1103_en.htm).

Σε ό,τι μας αφορά, από τη μια, δεν πιστεύουμε στη δυνατότητα δημιουργίας μιας αξιόπιστης ταξινόμησης όλων των ιδρυμάτων. Κάτι τέτοιο, θα σήμαινε, αφενός, ότι τα συγκρινόμενα ιδρύματα μπορούν να νοηθούν ως ομοειδή προς τους στόχους και τις λειτουργίες τους, αφετέρου, ότι οι κοινωνίες και οι οικονομίες στις οποίες απευθύνονται τα ιδρύματα αυτά έχουν τις ίδιες ανάγκες. Όμως και οι δύο αυτές προϋποθέσεις δεν ισχύουν. Από την άλλη, διαφαίνεται ότι στο μέλλον η εμφάνιση ταξινομήσεων, περισσότερο επεξεργασμένων και περίπλοκων, θα ενταθεί. Συνεπώς, θα πρέπει να μάθουμε να ζούμε με αυτές για να μπορούμε να απαντάμε πειστικά στον παραγόμενο επικοινωνιακό και πολιτικό λόγο με τα συμπαρασυρόμενα διακυβεύματά τους, με κεντρικό τον ανταγωνισμό για την προσέλκυση ξένων φοιτητών που αντανάκλα πολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά οφέλη για τα κυρίαρχα κράτη υποδοχής

Με βάση τα προηγούμενα, οδηγηθήκαμε στην απόφαση να δημοσιοποιήσουμε αυτή τη μελέτη.

Αυτά γράφαμε πέρυσι στην α' έκδοση της συγκεκριμένης μελέτης. Φέτος (2012), έχουμε επιπλέον τη δυνατότητα για σύγκριση με το προηγούμενο αποτέλεσμα (2011).

Μέρος Πρώτο

Τα ελληνικά πανεπιστήμια, ΤΕΙ και άλλες εκπαιδευτικές δομές στις διεθνείς λίστες ταξινόμησης (ranking)

1.1. Εισαγωγή

Ο νέος νόμος πλαίσιο 4009/2011 για την ανώτατη εκπαίδευση στήριξε την ανάγκη ύπαρξής του και θεμελίωσε τη νομιμοποίησή του όχι τόσο στην εξέλιξη και τη βελτίωση ενός ικανοποιητικού θεσμού, αλλά στη γενικευμένη αμφισβήτηση του ελληνικού δημόσιου πανεπιστημίου. Το επιχείρημα του ανίκανου και διεφθαρμένου δημόσιου πανεπιστημίου αναπαρήχθη και πολλαπλασιάστηκε από τα ΜΜΕ.

Κατά συνέπεια τίθεται το ερώτημα αν η κριτική αυτή που υπέστη το ελληνικό δημόσιο πανεπιστήμιο είναι βάσιμη ή όχι. Ας τονιστεί ότι η απάντηση στο εν λόγω ερώτημα δεν αναζητείται με στόχο την αποσιώπηση των υπαρκτών προβλημάτων του θεσμού ή την αμφισβήτηση της ανάγκης αλλαγών με στόχο την πρόοδο και βελτίωσή του. Η αξία της αναζήτησης βρίσκεται στην τεκμηρίωση των πραγματικών επιδόσεων των ελληνικών ανώτατων ιδρυμάτων και στην προσπάθεια να ανευρεθούν –έστω σε αρχικό επίπεδο- οι αιτίες της έντασης που δημιουργήθηκε και εξακολουθεί να υπάρχει μεταξύ Υπουργείου και πανεπιστημίων με αφορμή την επιχειρηματολογία τεκμηρίωσης της αναγκαιότητας του νέου Νόμου.

Για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιηθεί η ταξινόμηση του world ranking universities (<http://www.webometrics.info/>) για τον απλό λόγο ότι περιλαμβάνει το «σύνολο» των αντίστοιχων δομών σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που μπορεί να δώσει μια συνολική εικόνα της κατάστασης (στο πλαίσιο της λογικής μιας ταξινόμησης). Συνολικά εμφανίζονται σε αυτή τη λίστα 20.372 ιδρύματα.

1.2. Η ταξινόμηση του webometrics: Ποια είναι; Τι κάνει;

Οι ταξινομήσεις από μόνες τους εγείρουν ερωτηματικά και προβλήματα. Γι' αυτό, πρώτη μέριμνα των χρηστών τους κι ακόμη περισσότερο εκείνων που τις συγκροτούν και τις προτείνουν είναι να δείξουν όχι τόσο ότι δεν έχουν αδυναμίες όσο ότι έχουν λιγότερες από τις άλλες. Μία από τις κατατάξεις αυτές είναι το world ranking universities (<http://www.webometrics.info/>) την οποία προτείνει εδώ και λίγα χρόνια μία ομάδα Ισπανών ερευνητών του εργαστηρίου Cybermetrics (ερευνητική ομάδα που ανήκει στο ισπανικό κέντρο επιστημονικών ερευνών CSIC)¹. Σύμφωνα με τους εμπνευστές της, η κατάταξη αυτή φιλοδοξεί να πρωτοτυπήσει σε δύο πράγματα. Πρώτον, να λάβει υπόψη της όχι μόνο το δημοσιευμένο σε περιοδικά έργα των ερευνητών-πανεπιστημιακών αλλά να μετρήσει γενικότερα την **ορατότητα** (visibility) των ιδρυμάτων. Δεύτερον, να διευρύνει όσο γίνεται περισσότερο τον αριθμό των προς κατάταξη ιδρυμάτων.

Για την επίτευξη του πρώτου στόχου οι Ισπανοί ερευνητές προσφεύγουν στα δεδομένα του διαδικτύου γιατί «λαμβάνει υπόψη τη συνολική εικόνα και επίδοση των πανεπιστημίων» «καθώς αναδεικνύει κι άλλες δραστηριότητες των καθηγητών και των ερευνητών». Το διαδίκτυο, υποστηρίζουν, καλύπτει όχι μόνο τις τυπικές δημοσιεύσεις (e-journals, ιστότοποι) αλλά και την άτυπη ακαδημαϊκού τύπου δραστηριότητα. Περαιτέρω, δεν υστερεί σε ποιότητα, είναι προσβάσιμο στο ευρύτερο κοινό, γεγονός σημαντικό ειδικά για νέους επιστήμονες από τις λιγότερο οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες.

Οι ερευνητές χρησιμοποιούν τέσσερις δείκτες:

¹ Οι ερευνητές αν εκθέτουν την επιχειρηματολογία τους σε σειρά από άρθρα, ενδεικτικά:

Aguillo, IF; Bar-Ilan, J; Levene, M. Ortega, JL (2010). Comparing university rankings. **Scientometrics**, 85:243-256

Aguillo, IF; Ortega, JL; Fernandez, M; Utrilla, A.M. (2010). Indicators for a webometric ranking of open access repositories. **Scientometrics**, 82(3):477-486

Aguillo, I.F.; Ortega, J. L. & Fernández, M. (2008). Webometric Ranking of World Universities: Introduction, Methodology, and Future Developments. **Higher Education in Europe**, 33(2/3): 234-244.

Ortega, J. L., Aguillo, I. F. (2009). Mapping World-class universities on the Web. **Information Processing & Management**, 45(2): 272-279

Aguillo, I. F.; Granadino, B.; Ortega, J. L.; Prieto, J. A. (2006). Scientific research activity and communication measured with cybermetric indicators. **Journal of the American Society of Information Science and Technology**, 57(10): 1296-1302

Aguillo, I. F.; Granadino, B.; Ortega, J.L. & Prieto, J.A. (2005). What the Internet says about Science. **The Scientist**, 19(14):10

Μέγεθος (S). Ο αριθμός των σελίδων που ανακτώνται από το Google (10%).

Ορατότητα (V). Ο συνολικός αριθμός των εξωτερικών συνδέσμων (links) που ελήφθησαν (inlinks) πολλαπλασιασμένος με τους αναφερόμενους δικτυακούς τόπους (referring domains) για τα συγκεκριμένα inlinks, σύμφωνα με το ιστορικό του Majestic SEO (50%)

Εμπλουτισμένα κείμενα (R). Μετά από αξιολόγηση της σχετικότητάς τους με την ακαδημαϊκή και εκδοτική δραστηριότητα και λαμβάνοντας υπόψη τον όγκο των διαφορετικών μορφών αρχείων, επιλέχθηκαν οι εξής: Adobe Acrobat (.pdf), Adobe PostScript (.ps & .eps), Microsoft Word (.doc & .docx) and Microsoft Powerpoint (.ppt & .pptx). Τα στοιχεία αντλήθηκαν το Google (10%).

Scholar (Sc). Τα δεδομένα είναι ένας συνδυασμός από στοιχεία (items) που δημοσιεύτηκαν μεταξύ 2007-2011 και περιλαμβάνονται στο Google Scholar και οι συνολικές εκροές (output) (2003-2010) που ανακτήθηκαν από το Scimago SIR (30%)².

Με τον τρόπο αυτό οι Ισπανοί ερευνητές διευρύνουν σημαντικά τον αριθμό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών κέντρων που συμπεριλαμβάνουν στην κατάταξή τους. Σύμφωνα με τους ίδιους τα ιδρύματα που κατατάσσονται ανέρχονται σε 20.372 (2012), ενώ στη λίστα της Σαγκάης αναλύονται 1.200 πανεπιστήμια και κατατάσσονται 500.

Σε ό,τι αφορά το βάρος του κάθε συντελεστή αυτός φαίνεται στον παρακάτω πίνακα 1.

Είναι προφανές ότι σε σύγκριση με άλλες λίστες, ιδιαίτερα της Σαγκάης, η προτεινόμενη κατάταξη είναι πιο «ανοικτή» καθώς ενσωματώνει κείμενα πέραν των συμβατικών περιοδικών. Ωστόσο και η κατάταξη αυτή δεν είναι απαλλαγμένη από τα συνήθη προβλήματα. Οι τέσσερις μηχανές αναζήτησης από τις οποίες αντλεί τα δεδομένα της ευνοούν τα αγγλόφωνα κείμενα και πριμοδοτούν τα αγγλοσαξονικά ιδρύματα, γεγονός που εξηγεί εν μέρει και τη δεσπόζουσα θέση τους στην κατάταξη.

Η «ανισότητα» ισχύει βέβαια λιγότερο για τις «θετικές» και τεχνολογικές επιστήμες στις οποίες τα αγγλικά έχουν αναδειχθεί σε ένα είδος κοινής γλώσσας, γεγονός που διευκολύνει τη σύγκριση των βιογραφικών - χωρίς να λησμονούμε το πλαίσιο, θεσμικό και υλικό, παραγωγής του ερευνητικού έργου.

Τα πράγματα είναι πιο σύνθετα στον τομέα των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών οι οποίες συνδέονται περισσότερο με ζητήματα πολιτισμού, απευθύνονται εν πολλοίς στο

² Οι ερευνητές δίνουν και τέσσερις διευκρινήσεις υπό μορφή σημειώσεων τέλους που αφορούν: 1. Πανεπιστήμια με 2 ή περισσότερα βασικά web domains αναφέρονται. 2. Γίνεται προσπάθεια να περιοριστούν στο ελάχιστο οι επιμέρους web χώροι ιδρυμάτων, 3. Παραρτήματα με δικό τους web domaine, 4. Ειδικές περιπτώσεις. Αναλυτικότερα: <http://www.webometrics.info/notes.html>.

εγχώριο κοινό και στοχεύουν να «μορφώσουν» την κοινή γνώμη και να βαρύνουν, λίγο πολύ, στη διαμόρφωση εθνικών πολιτικών. Δεν είναι καθόλου σπάνιο στην περίπτωση αυτή κείμενα και έργα που σημάδεψαν μία κοινωνία να θεωρηθούν αμελητέα αν μετρηθούν με γνώμονα τις ετεροαναφορές στις αναφερθείσες μηχανές αναζήτησης.

Πίνακας 1: Βάρος κάθε συντελεστή

Πίνακας 1: Σύγκριση κριτηρίων του webometrics και της Shanghai	
κριτήρια webometrics	κριτήρια Shanghai
1. το μέγεθος της ηλεκτρονικής ανάπτυξης του ιδρύματος (size) (10%),	1. τους αποφοίτους που κέρδισαν βραβείο Νόμπελ και Μετάλλια στους Επιστημονικούς τους Κλάδους (10%),
2. την ηλεκτρονική ορατότητα/επισκεψιμότητα του ιδρύματος (visibility) (50%),	2. το προσωπικό του ιδρύματος που κέρδισαν βραβείο Νόμπελ και Μετάλλια στους Επιστημονικούς τους Κλάδους (20%),
3. την εναπόθεση παραγόμενου ακαδημαϊκού και εκδοτικού υλικού στο διαδίκτυο (rich files) (10%),	3. τους περισσότερο παραπεμπόμενους ερευνητές σε 21 επιστημονικές περιοχές (20%),
4. την ποσότητα των δημοσιευμένων εργασιών (scholar) (30%).	4. τα άρθρα που δημοσιεύτηκαν στο Nature και στο Science (20%),
	5. τις αναφορές στο Science Citation Index και στο Social Science Citation Index (20%)
	6. την κατά κεφαλήν ακαδημαϊκή επίδοση (σχετικά με τους παραπάνω δείκτες) ενός θεσμού (10%).

Αφήνοντας κατά μέρος τις παρατηρήσεις αυτές, ας επανέλθουμε στην τελευταία (2012) κατάταξη του webometrics. Ο πίνακας 2 δίνει εικόνα των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων ανά τον κόσμο. Όπως αναμενόταν, εμφανής είναι η κυριαρχία των βορειο-αμερικανικών (ΗΠΑ και Καναδάς) και γενικότερα Αγγλοσαξονικών ιδρυμάτων. Δύσκολα βρίσκει κανείς στα πρώτα 100, ιδρύματα μη δυτικών χωρών αλλά και μη εύρωστων οικονομικά ευρωπαϊκών χωρών.

Πίνακας 2: Κατάταξη εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων ανά τον κόσμο

Region / Countries	Top 100	Top 200	Top 500	Top 1000	TOTAL
NORTH AMERICA	64	99	178	288	3481
United States	59	86	155	255	3277
Canada	5	13	23	33	200
EUROPE	22	66	212	424	5227
United Kingdom	5	8	30	65	241
Germany	3	15	44	62	409
Italy	2	7	16	39	211
Netherlands	2	7	11	12	152
ASIA	8	20	66	181	6473
China /Hong Kong	2	7	20	70	1216
Japan	2	2	12	34	713
Taiwan	3	7	14	32	158
OCEANIA	3	6	20	37	165
Australia	3	6	17	30	102
LATIN AMERICA	3	9	19	58	3906
Brazil	2	7	12	28	1764
Mexico	1	1	2	9	931
AFRICA	0	0	3	8	446
ARAB WORLD	0	0	2	4	669
WORLD					20372

1.3. Η ελληνική εκπαίδευση στην ταξινόμηση του webometrics.info

Σύμφωνα με την τελευταία έκδοση του webometrics.info (2012), τα ελληνικά ιδρύματα εμφανίζουν την ακόλουθη εικόνα.

Ας ξεκινήσουμε από το απρόσμενο στοιχείο: Η ιδιωτική εκπαίδευση υπάρχει, αξιολογείται και εμφανίζεται στις παγκόσμιες ταξινομήσεις.

Στην ταξινόμηση αυτή εμφανίζονται 64 ιδρύματα ή δομές (13 περισσότερα από το 2011) εκ των οποίων: 23 Πανεπιστήμια, 16 ΤΕΙ, 20 ιδιωτικές δομές, 2 στρατιωτικές ακαδημίες, 2 ωδεία και ένα «άλλο»³.

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 1, μπορεί κανείς να διαπιστώσει:

Για τα πανεπιστήμια

- A. Οι πρώτες 30 θέσεις του πίνακα καλύπτονται από δημόσια ανώτατα ιδρύματα.
- B. Στις 15 πρώτες θέσεις βρίσκονται μόνο δημόσια πανεπιστήμια
- Γ. Πέντε (5) πανεπιστήμια (ΑΠΘ, Πατρών, ΕΚΠΑ, ΕΜΠ, Κρήτης) βρίσκονται στο καλύτερο 3% της παγκόσμιας κατάταξης. Μάλιστα, το ΑΠΘ βρίσκεται στο καλύτερο 1%.
- Δ. Άλλα τρία (3) πανεπιστήμια (Ιωαννίνων, Αιγαίο και Δημοκρίτειο) βρίσκονται στο καλύτερο 5% της παγκόσμιας κατάταξης.
- Ε. Άλλα έξι (6) ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια (Θεσσαλίας, ΟΠΑ, Πολυτεχνείο Κρήτης, Μακεδονίας, Πειραιώς και Γεωπονικό) βρίσκονται στο 10% της παγκόσμιας κατάταξης.
- Στ. Μεταξύ 2011 και 2012, 18 από τα 23 ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια βελτίωσαν τη θέση τους στην παγκόσμια κατάταξη. Σε αρκετές περιπτώσεις μάλιστα, η αύξηση αυτή είναι εντυπωσιακή.

Για τα ΤΕΙ

- A. Το πρώτο ΤΕΙ στην παγκόσμια κατάταξη είναι εκείνο της Κρήτης (2.316 θέση)
- B. Τέσσερα (4) ΤΕΙ (Κρήτης, Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Λάρισας) βρίσκονται μεταξύ του 10 και του 15% καλύτερου της παγκόσμιας κατάταξης
- Γ. Πέντε (5) ακόμα ΤΕΙ (Καβάλας, Πειραιά, Μεσολογγίου, Κοζάνης και Σερρών) βρίσκονται μεταξύ 15 και 20%.
- Δ. Τα πρώτα δύο (2) ΤΕΙ (Κρήτης και Αθήνας) βρίσκονται πάνω από οκτώ (8) πανεπιστήμια.

³ Το National and Kapodistrian University of Athens Medical School παραπέμπεται στην κατηγορία 3 των τεσσάρων παρατηρήσεων των ισπανών ερευνητών (προηγούμενη υποσημείωση).

Πίνακας 3: Παγκόσμια Κατάταξη ελληνικών ιδρυμάτων (2012)							
		Παγκόσμια Κατάταξη 2012	Παγκόσμια Κατάταξη 2011	Αυξομείωση θέσης	Είδος ιδρύματος	% απόλυτο στην παγκόσμια κατάταξη	% ομαδοποίηση
1	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	158	407	249	AEI	0,78	0-3%
2	Πανεπιστήμιο Πατρών	327	685	358	AEI	1,61	
3	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	351	430	79	AEI	1,72	
4	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	369	340	-29	AEI	1,81	
5	Πανεπιστήμιο Κρήτης	516	631	115	AEI	2,53	
6	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	731	1047	316	AEI	3,59	
7	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	865	920	55	AEI	4,25	3-5%
8	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	867	1306	439	AEI	4,26	
9	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	1041	1639	598	AEI	5,11	5-10%
10	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1043	1151	108	AEI	5,12	
11	Πολυτεχνείο Κρήτης	1125	1904	779	AEI	5,52	
12	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	1263	978	-285	AEI	6,20	
13	Πανεπιστήμιο Πειραιά	1379	1745	366	AEI	6,77	
14	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1382	2179	797	AEI	6,78	
15	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	2214	2648	434	AEI	10,87	10-15%
16	ΤΕΙ Κρήτης	2316	2768	452	ΤΕΙ	11,37	
17	ΤΕΙ Αθήνας	2329	2436	107	ΤΕΙ	11,43	
18	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	2560	2652	92	AEI	12,57	
19	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών	2584	4316	1732	AEI	12,68	
20	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	2637	2060	-577	AEI	12,94	
21	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	2780	4094	1314	AEI	13,65	15-20%
22	ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	2951	1809	-1142	ΤΕΙ	14,49	
23	ΤΕΙ Λάρισας	2973	2183	-790	ΤΕΙ	14,59	
24	ΤΕΙ Καβάλας	3098	3852	754	ΤΕΙ	15,21	
25	ΤΕΙ Πειραιά	3237	2970	-267	ΤΕΙ	15,89	
26	ΤΕΙ Μεσολογίου	3635	4557	922	ΤΕΙ	17,84	
27	ΤΕΙ Κοζάνης	3738	2505	-1233	ΤΕΙ	18,35	
28	ΤΕΙ Σερρών	3929	3111	-818	ΤΕΙ	19,29	
29	Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών	4020	3403	-617	AEI	19,73	
30	ΤΕΙ Πάτρας	4899	3530	-1369	ΤΕΙ	24,05	
31	The American School of Classical Studies at Athens	5610	7144	1534	Ιδιωτική Εκπαίδευση	27,54	25-33%
32	ΤΕΙ Ηπείρου	5915	4368	-1547	ΤΕΙ	29,03	
33	American Farm School Thessaloniki	6104	9801	3697	Ιδιωτική Εκπαίδευση	29,96	
34	Alba Graduate Business School	6351	7487	1136	Ιδιωτική Εκπαίδευση	31,18	
35	Athens Information Technology	7299	8402	1103	Ιδιωτική Εκπαίδευση	35,83	
36	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	7374	6809	-565	AEI	36,20	
37	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	7695	9371	1676	AEI	37,77	
38	ΤΕΙ Χαλκίδας	7723	5893	-1830	ΤΕΙ	37,91	
39	Ελληνικό Διεθνές Πανεπιστήμιο	8054	9810	1756	AEI	39,53	
40	ΤΕΙ Λαμίας	8110	5797	-2313	ΤΕΙ	39,81	
41	Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων	8407	7162	-1245	Στρατιωτική Ακαδημία	41,27	
42	American College of Greece	9101	11835	2734	Ιδιωτική Εκπαίδευση	44,67	
43	ΑΣΠΑΙΤΕ	9367	8541	-826	ΤΕΙ	45,98	
44	New York College	9555	9206	-349	Ιδιωτική Εκπαίδευση	46,90	
45	American College of Thessaloniki	9803	9076	-727	Ιδιωτική Εκπαίδευση	48,12	
46	ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	10839	8001	-2838	ΤΕΙ	53,21	
47	ΤΕΙ Καλαμάτας	11076	10818	-258	ΤΕΙ	54,37	
48	City University Athens	11310	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	55,52	
49	College Year in Athens	11755	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	57,70	
50	IST College	11854	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	58,19	
51	University of Indianapolis Athens	12222	10093	-2129	Ιδιωτική Εκπαίδευση	59,99	
52	Alpine Center for Hotel and Tourism Management	12408	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	60,91	
53	Athens School of Management	12504	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	61,38	
54	Bca Business Studies	12768	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	62,67	
55	Akto Art & Design	12936	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	63,50	
56	City College International Faculty of the University of Sheffield	13544	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	66,48	
57	Σχολή Ναυτικών Δοκίμων	13923	11444	-2479	Στρατιωτική Ακαδημία	68,34	
58	ICBS Business School	13960	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	68,53	
59	Κρατικό Ωδείο Βορείου Ελλάδας	14027	XXX		Ωδείο	68,85	
60	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθήνας Ιατρική Σχολή	14201	XXX		Πανεπιστημιακή Δομή με αυτόνομο site	69,71	
61	Hellenic American University	14648	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	71,90	
62	American University of Athens	14681	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	72,06	
63	Ωδείο Βορείου Ελλάδας	17783	XXX		Ωδείο	87,29	
64	Didacta Educational Group	18967	XXX		Ιδιωτική Εκπαίδευση	93,10	

Για τα ιδιωτικά ιδρύματα

- α. Κανένα ιδιωτικό ίδρυμα δεν βρίσκεται στο πρώτο $\frac{1}{4}$ της παγκόσμιας κατάταξης
- β. Τρία (3) μόλις βρίσκονται μεταξύ καλύτερου $\frac{1}{4}$ και $\frac{1}{3}$ της παγκόσμιας κατάταξης.

Στη συνέχεια αναλύεται ο πίνακας 1 ανάλογα με το είδος του ιδρύματος σε πανεπιστήμια, ΤΕΙ και ιδρύματα της ιδιωτικής εκπαίδευσης.

1.3.1. Τα ελληνικά πανεπιστήμια στο webometrics.info

Μια λεπτομερέστερη ανάλυση αναδεικνύει ότι:

- A. κάποια ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια εντάσσονται στην παγκόσμια ελίτ των πανεπιστημίων
- B. η πλειονότητα (14 στα 23) βρίσκονται στο καλύτερο 10% της παγκόσμιας κατάταξης
- Γ. με εξαίρεση τα τρία (3) τελευταία, τα υπόλοιπα βρίσκονται στο καλύτερο $\frac{1}{5}$ της παγκόσμιας κατάταξης
- Δ. η συντριπτική πλειονότητα των ελληνικών δημόσιων πανεπιστημίων (18 στα 23) το τελευταίο έτος βελτίωσαν την παγκόσμια θέση τους, συχνά μάλιστα κατά τρόπο εντυπωσιακό.

Πίνακας 3α: Παγκόσμια Κατάταξη Ελληνικών Δημόσιων Πανεπιστημίων (2012)							
A/A μεταξύ ΑΕΙ	A/A απόλυτη θέση	Πανεπιστήμιο	Παγκόσμια Κατάταξη 2012	Παγκόσμια Κατάταξη 2011	Αυξομείωση θέσης	% απόλυτο στην παγκόσμια κατάταξη	% ομαδοποίηση
1	1	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	158	407	249	0,78	0-3%
2	2	Πανεπιστήμιο Πατρών	327	685	358	1,61	
3	3	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	351	430	79	1,72	
4	4	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	369	340	-29	1,81	
5	5	Πανεπιστήμιο Κρήτης	516	631	115	2,53	
6	6	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	731	1047	316	3,59	3-5%
7	7	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	865	920	55	4,25	
8	8	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	867	1306	439	4,26	
9	9	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	1041	1639	598	5,11	5-10%
10	10	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1043	1151	108	5,12	
11	11	Πολυτεχνείο Κρήτης	1125	1904	779	5,52	
12	12	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	1263	978	-285	6,20	
13	13	Πανεπιστήμιο Πειραιά	1379	1745	366	6,77	
14	14	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1382	2179	797	6,78	
15	15	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	2214	2648	434	10,87	10-15%
16	18	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	2560	2652	92	12,57	
17	19	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών	2584	4316	1732	12,68	
18	20	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	2637	2060	-577	12,94	
19	21	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	2780	4094	1314	13,65	
20	29	Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών	4020	3403	-617	19,73	15-20%
21	36	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	7374	6809	-565	36,20	35-40%
22	37	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	7695	9371	1676	37,77	
23	39	Ελληνικό Διεθνές Πανεπιστήμιο	8054	9810	1756	39,53	

1.3.2. Τα ελληνικά ΤΕΙ στο webometrics.info

Μια λεπτομερέστερη ανάλυση των στοιχείων αναδεικνύει ότι:

- A. Τέσσερα (4) ΤΕΙ βρίσκονται στο καλύτερο 10 με 15% της παγκόσμιας κατάταξης
- B. Άλλα πέντε (5) βρίσκονται στο καλύτερο 15-20% της παγκόσμιας κατάταξης
- Γ. Σε αντίθεση με τα πανεπιστήμια, η συντριπτική πλειονότητα των ΤΕΙ (12 στα 16) χειρότερεψαν τη θέση τους στην παγκόσμια κατάταξη. Εξάιρεση αποτέλεσαν τα ΤΕΙ Κρήτης, Αθήνας, Καβάλας και Μεσολογγίου.

Πίνακας 3β: Παγκόσμια Κατάταξη Ελληνικών Δημόσιων ΤΕΙ (2012)							
A/A μεταξύ ΤΕΙ	A/A απόλυτη θέση	ΤΕΙ	Παγκόσμια Κατάταξη 2012	Παγκόσμια Κατάταξη 2011	Αυξομείωση θέσης	% απόλυτο στην παγκόσμια κατάταξη	% ομαδοποίηση
1	16	ΤΕΙ Κρήτης	2316	2768	452	11,37	10-14%
2	17	ΤΕΙ Αθήνας	2329	2436	107	11,43	
3	22	ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	2951	1809	-1142	14,49	
4	23	ΤΕΙ Λάρισας	2973	2183	-790	14,59	
5	24	ΤΕΙ Καβάλας	3098	3852	754	15,21	15-20%
6	25	ΤΕΙ Πειραιά	3237	2970	-267	15,89	
7	26	ΤΕΙ Μεσολογγίου	3635	4557	922	17,84	
8	27	ΤΕΙ Κοζάνης	3738	2505	-1233	18,35	
9	28	ΤΕΙ Σερρών	3929	3111	-818	19,29	20-25%
10	30	ΤΕΙ Πάτρας	4899	3530	-1369	24,05	
11	32	ΤΕΙ Ηπείρου	5915	4368	-1547	29,03	25-33%
12	38	ΤΕΙ Χαλκίδας	7723	5893	-1830	37,91	35-45%
13	40	ΤΕΙ Λαμίας	8110	5797	-2313	39,81	
14	43	ΑΣΠΑΙΤΕ	9367	8541	-826	45,98	45-55%
15	46	ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	10839	8001	-2838	53,21	
16	47	ΤΕΙ Καλαμάτας	11076	10818	-258	54,37	

1.3.3. Η ιδιωτική εκπαίδευση στο webometrics.info

Όσον αφορά την ελληνική ιδιωτική εκπαίδευση, μια λεπτομερέστερη ανάλυση δείχνει ότι:

1. Βρίσκεται ιδιαίτερα χαμηλά στην παγκόσμια κατάταξη
2. Μόνο τρία (3) από αυτά βρίσκονται μεταξύ του καλύτερου ¼ και 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης
3. Από τα είκοσι ιδρύματα που εμφανίζονται στην παγκόσμια κατάταξη του 2012 μόνο οκτώ (8) υπήρχαν και στην αντίστοιχη κατάταξη του 2011. Όμως τα πέντε (5) πρώτα από αυτά βελτιώνουν τη θέση τους⁴.

Πίνακας 3γ: Παγκόσμια Κατάταξη Ιδιωτικών Ιδρυμάτων Εκπαίδευσης (2012)							
A/A μεταξύ ΗΕ	A/A απόλυτη θέση	Ιδιωτικά Ιδρύματα	Παγκόσμια Κατάταξη 2012	Παγκόσμια Κατάταξη 2011	Αυξομείωση θέσης	% απόλυτο στην παγκόσμια κατάταξη	% ομαδοποίηση
1	31	The American School of Classical Studies at Athens	5610	7144	1534	27,54	25%-33%
2	33	American Farm School Thessaloniki	6104	9801	3697	29,96	
3	34	Alba Graduate Business School	6351	7487	1136	31,18	
4	35	Athens Information Technology	7299	8402	1103	35,83	35-45%
5	42	American College of Greece	9101	11835	2734	44,67	
6	44	New York College	9555	9206	-349	46,90	45-55%
7	45	American College of Thessaloniki	9803	9076	-727	48,12	
8	48	City University Athens	11310	XXX		55,52	55-65%
9	49	College Year in Athens	11755	XXX		57,70	
10	50	IST College	11854	XXX		58,19	
11	51	University of Indianapolis Athens	12222	10093	-2129	59,99	
12	52	Alpine Center for Hotel and Tourism Management	12408	XXX		60,91	
13	53	Athens School of Management	12504	XXX		61,38	
14	54	Bca Business Studies	12768	XXX		62,67	
15	55	Akto Art & Design	12936	XXX		63,50	
16	56	City College International Faculty of the University of Sheffield	13544	XXX		66,48	65-75%
17	58	ICBS Business School	13960	XXX		68,53	
18	61	Hellenic American University	14648	XXX		71,90	
19	62	American University of Athens	14681	XXX		72,06	
20	64	Didacta Educational Group	18967	XXX		93,10	χειρότερο 10%

⁴ Οι ιδιωτικές δομές Athens Information Technology και American College of Greece παραπέμπουν στην παρατήρηση 1 των τεσσάρων παρατηρήσεων των ισπανών ερευνητών.

1. 4. Προσωρινή σύνοψη

Με βάση τα στοιχεία του παγκόσμιου ranking δεν φαίνεται να στοιχειοθετείται ούτε η συλλήβδην επίθεση κατά της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης ούτε τα δηκτικά σχόλια των ΜΜΕ. Κατ' επέκταση, δεν μοιάζει να θεμελιώνεται η ανάγκη για ένα νέο Νόμο πλαίσιο στην κακή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών από τα δημόσια ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Μάλιστα, με βάση τη σύγκριση της παγκόσμιας κατάταξης του 2012 και του 2011, μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι τα ελληνικά πανεπιστήμια βελτίωσαν, στη μεγάλη τους πλειονότητα, τη θέση τους στην κατάταξη, σε αρκετές δε περιπτώσεις κατά τρόπο θεαματικό.

Αυτό, αφενός, δεν μπορεί να αποδοθεί στο νέο Νόμο πλαίσιο στο βαθμό που αυτός δεν είχε ακόμα τεθεί σε ισχύ, αφετέρου, θα έπρεπε να εξετασθεί συνδυαστικά με τη δραστηκή μείωση της κρατικής χρηματοδότησης κατά το ίδιο χρονικό διάστημα. Πρέπει, δηλαδή, να τονιστεί ότι η παρατηρούμενη βελτίωση συντελέστηκε υπό εξαιρετικά δύσκολες οικονομικές συνθήκες.

Βέβαια, πρέπει να παρατηρηθεί ότι μια σειρά από ιδρύματα, κυρίως ΤΕΙ αλλά όχι μόνο, φαίνεται να επηρεάζονται από τις οικονομικές δυσκολίες. Με άλλα λόγια, μοιάζει να ανοίγει η ψαλίδα μεταξύ των πιο δυναμικών και ισχυρών ιδρυμάτων και των πλέον αδυνάτων.

Αυτό αν συνδυαστεί με το δομικό πρόβλημα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος στο σύνολό του, την έλλειψη «κάτω ορίου», τότε μπορεί να αναρωτηθεί κανείς για τις συνέπειες της επιδείνωσης των επιδόσεων των πλέον αδύναμων ιδρυμάτων.

Τέλος, η συγκεκριμένη παγκόσμια κατάταξη τεκμηριώνει τη θέση για την περίεργη σχέση της ελληνικής κοινωνίας με το νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας της. Τα ιδιωτικά ιδρύματα εκπαίδευσης υπάρχουν, γίνονται διακριτά από το εξωτερικό και αξιολογούνται παρά τις συνταγματικές και άλλες απαγορεύσεις. Στη βάση αυτής της αξιολόγησης τεκμηριώνεται η άποψη ότι πρόκειται για δομές εκπαίδευσης χαμηλού επιπέδου και σε κάθε περίπτωση με πολύ χειρότερη κατάταξη σε σχέση με τα δημόσια ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Μέρος Δεύτερο

Νοηματοδοτώντας τα αποτελέσματα ή κατασκευάζοντας ένα μέτρο σύγκρισης

2.1. Εισαγωγή

Κάποιος θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι τα παρουσιαζόμενα στοιχεία είναι απογοητευτικά για τα ελληνικά ιδρύματα στο βαθμό που κανένα από αυτά δεν βρίσκεται στα 100 πρώτα ή ότι μόλις ένα (1) ίδρυμα βρίσκεται στα 300 πρώτα.

Πιο είναι λοιπόν το μέτρο σύγκρισης; Με άλλα λόγια *ως προς τι θα έπρεπε να γίνεται κατανοητή η θέση των ελληνικών ιδρυμάτων;*

Το ερώτημα είναι σοβαρό και χρήζει διερεύνησης.

Το να θέλει κανείς να είναι πρώτος ή έστω ανάμεσα στους πρώτους, το να μην είναι ικανοποιημένος με το καλύτερο 3 ή 5 ή 10% του κόσμου, το να θέλει να είναι στο 1% υποδηλώνει πρόθεση και επιθυμία καθ' όλα αξιολόγησιμη. Όμως, το πέρασμα από την επιθυμία στην υλοποίηση απαιτεί στρατηγική, συνεπώς ορθολογική προσέγγιση πολλών επιμέρους ζητημάτων. Είναι λοιπόν απαραίτητη η αξιολόγηση της θέσης ταξινόμησης με κάποια ορθολογικού τύπου κριτήρια. Ποια θα μπορούσαν να είναι αυτά;

Ας πούμε ότι ένας ενδιαφέρον δείκτης θα ήταν η σύγκριση της θέσης ενός ιδρύματος με την αντίστοιχη θέση της Ελλάδας ως προς το ακαθάριστο εθνικό της προϊόν, στο μέτρο που το Πανεπιστήμιο θεωρείται άμεσα συνδεδεμένο με την αγορά, την ανάπτυξή της και τις ανάγκες της. Με άλλα λόγια ένα («καλό») Πανεπιστήμιο δεν μπορεί παρά να αντανακλά το κοινωνικό του συγκείμενο και τις ανάγκες (ή την ανάπτυξη) της οικονομίας στο πλαίσιο της οποίας λειτουργεί.

Ένας δεύτερος δείκτης θα ήταν η σύγκριση της θέσης ενός ιδρύματος με την κατά κεφαλήν δαπάνη ανά φοιτητή, στο βαθμό που αυτή η σύγκριση μας βοηθά να καταλάβουμε την

ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, τόσο σε επίπεδο υποδομών όσο και σε επίπεδο επάρκειας προσωπικού.

Ας δούμε αυτά τα στοιχεία.

2.2. Ελληνικό ΑΕΠ και ταξινόμηση ελληνικών ιδρυμάτων

Σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα η Ελλάδα βρίσκεται:

- Κατά το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (στοιχεία του 2010) στην 32^η θέση παγκοσμίως σε σύνολο 183 κρατών (ή στο καλύτερο 18% του κόσμου)
- Κατά την Παγκόσμια Τράπεζα (στοιχεία του 2010) στην 32^η θέση παγκοσμίως σε σύνολο 190 κρατών (ή το καλύτερο 17%)
- Κατά τη CIA World Fact book (στοιχεία του 2011) στην 34^η θέση παγκοσμίως σε σύνολο 191 κρατών (ή στο καλύτερο 18%)

(πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_%28nominal%29).

Με βάση τα στοιχεία αυτά θα μπορούσε κανείς να προβεί στην αρχική εκτίμηση ότι τα ιδρύματα που βρίσκονται μεταξύ του 15 και 20% της παγκόσμιας κατάταξης ιδρυμάτων αντανακλούν τη θέση της χώρας στην παγκόσμια κατάταξη με βάση το ΑΕΠ. Αντίθετα, από τη μια, τα ιδρύματα που βρίσκονται στο καλύτερο 15% πετυχαίνουν καλύτερη ταξινόμηση σε σχέση με την ταξινόμηση της χώρας, κι από την άλλη, τα ιδρύματα πάνω από το καλύτερο 20% πετυχαίνουν χειρότερη ταξινόμηση.

2.3. Κόστος ανά φοιτητή και ταξινόμηση ελληνικών ιδρυμάτων

Ένας δεύτερος αξιόπιστος δείκτης σύγκρισης θα μπορούσε να είναι το κόστος ανά φοιτητή. Αναζητώντας στοιχεία για αυτό το δείκτη, μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι η Ελλάδα έχει πάψει να στέλνει στοιχεία στους μεγάλους διεθνείς οργανισμούς. Έτσι, στις τελευταίες

εκδόσεις του ΟΟΣΑ⁵ και της Ουνέσκο⁶ δεν υπάρχουν στοιχεία για την Ελλάδα. Για να βρει κανείς σχετικά στοιχεία πρέπει να φτάσει το 2004, για τις εκδόσεις του ΟΟΣΑ⁷. Με βάση λοιπόν τα διαθέσιμα στοιχεία του 2004 μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι η Ελλάδα καταλαμβάνει την προτελευταία θέση (σε σύνολο 30 χωρών, με τελευταία την Πολωνία)⁸, με 4.843 ευρώ ανά φοιτητή (συνολικά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης). Ο μέσος όρος των χωρών του ΟΟΣΑ, στο συγκεκριμένο πίνακα ήταν 9.613 ευρώ. Συνεπώς, η ελληνική χρηματοδότηση αντιστοιχούσε στο 50,4% του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ.

Βέβαια, θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι αυτή η κατάταξη αφορά τις πλέον αναπτυγμένες χώρες του κόσμου και συνεπώς υπερτονίζει την ελληνική υποχρηματοδότηση. Αυτό όντως είναι πιθανόν, όμως αν κάποιος στηρίξει αυτή την ιδέα τότε δεν μοιάζει ορθολογική η απαίτηση για βελτίωση της ελληνικής κατάταξης στην παγκόσμια κατάταξη των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

2.4. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: οι δείκτες

Έως τώρα, εξετάστηκε η ελληνική περίπτωση έτσι όπως αποτυπώνεται μέσα από μια σειρά στοιχείων. Στη συνέχεια θα γίνει προσπάθεια σύγκρισης. Το ερώτημα και πάλι έγκειται στο με ποια κριτήρια γίνεται η επιλογή των χωρών σύγκρισης με την Ελλάδα. Θεωρώντας κεντρικό κριτήριο την ανάπτυξη της οικονομίας έτσι όπως εμφανίζεται στο ΑΕΠ μιας χώρας, ξεκινήσαμε από αυτό. Έτσι, αρχικά απομονώθηκαν τρεις ευρωπαϊκές χώρες που έχουν σχετικά μεγαλύτερο ΑΕΠ από την Ελλάδα και τρεις με σχετικά μικρότερο. Ας δούμε ποιες είναι αυτές:

⁵ Regards sur l'éducation 2011 : Les indicateurs de l'OCDE, http://www.oecd.org/document/2/0,3746,fr_2649_39263238_48645475_1_1_1_1,00.html

⁶ GLOBAL EDUCATION DIGEST 2011 Comparing Education Statistics Across the World, http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/global_education_digest_2011_en.pdf

⁷ OCDE, 2007, Regards sur l'Éducation 2007 les indicateurs de l'OCDE, Paris, p.456.

⁸ Στον σχετικό πίνακα τρεις χώρες δεν έχουν στοιχεία (Καναδάς, Λουξεμβούργο και Τουρκία).

Πίνακας 4: Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή συνδεδεμένες με αυτή ευρωπαϊκές χώρες με σχετικό ΑΕΠ ως προς το ελληνικό			
Χώρες	Θέση ΔΝΤ (2010)	Θέση Παγκόσμιας Τράπεζας (2010)	Θέση CIA (2011)
Νορβηγία	25	24	26
Αυστρία	27	26	28
Δανία	31	31	31
Ελλάδα	32	32	34
Φιλανδία	36	35	36
Πορτογαλία	38	37	42
Ιρλανδία	42	41	44

Στις τρεις παγκόσμιες κατατάξεις που παρουσιάζονται στον πίνακα 2, η Ελλάδα καταλαμβάνει τη 32^η θέση (στις κατατάξεις του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας) και τη 34^η στην κατάταξη της CIA.

Οι τρεις πλησιέστερες ευρωπαϊκές χώρες στην Ελλάδα, με μεγαλύτερο ΑΕΠ είναι η Νορβηγία, η Αυστρία και η Δανία.

Από την άλλη, οι τρεις πλησιέστερες ευρωπαϊκές χώρες στην Ελλάδα, με μικρότερο ΑΕΠ είναι η Φιλανδία, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία.

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 5 φαίνεται ότι όλες οι ευρωπαϊκές χώρες που έχουν είτε σχετικά μεγαλύτερο είτε σχετικά μικρότερο ΑΕΠ από την Ελλάδα εμφανίζουν δαπάνη ανά φοιτητή από 38,41% (Πορτογαλία) έως 168,16% (Νορβηγία) μεγαλύτερη από την αντίστοιχη ελληνική.

Πίνακας 5: Δαπάνες ανά φοιτητή (2004)		
Χώρες	Δαπάνες ανά φοιτητή (2004)	% δαπανών ως προς τις αντίστοιχες ελληνικές (2004)
Νορβηγία	12.987	268,16
Αυστρία	12.089	180,35
Δανία	13.185	272,25
Ελλάδα	4.843	100,00
Φιλανδία	10.829	223,60
Πορτογαλία	6.703	138,41
Ιρλανδία	8.843	182,59

2.5. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: η ανάλυση

Με βάση αυτά τα στοιχεία, μπορεί πλέον κανείς να κατασκευάσει μια τεκμηριωμένη σύγκριση μεταξύ, από τη μια, της Ελλάδας και, από την άλλη, των πλησιέστερων σε αυτήν ευρωπαϊκών κρατών (3 με μεγαλύτερο και 3 με μικρότερο ΑΕΠ).

Πίνακας 6: Παγκόσμια κατάταξη ιδρυμάτων ευρωπαϊκών χωρών με ΑΕΠ κοντά στο ελληνικό (2012)														
Χώρες	Σύνολο ιδρυμάτων	Καλύτερο 1%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 1-3%	Καλύτερο 3-5%	Καλύτερο 5-10%	Σύνολο 10%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 10-15%	Καλύτερο 15-20%	Καλύτερο 20-25%	Καλύτερο 25-33%	Σύνολο καλύτερο 1/3	% επί του συνόλου ιδρυμάτων
Νορβηγία	66	2	3,0	2	0	3	10	15,2	9	7	5	10	41	62,2
Αυστρία	77	3	3,9	3	3	6	19	24,5	3	4	11	8	45	58,3
Δανία	91	2	2,2	3	2	1	10	11,2	2	1	2	7	22	24,4
Ελλάδα	64	1	1,6	4	3	6	16	24,3	9	6	1	4	36	55,6
Φιλανδία	49	1	2,0	5	1	3	12	24,6	5	12	3	7	39	79,7
Πορτογαλία	111	2	1,8	5	5	7	21	18,7	11	2	1	8	43	38,6
Ιρλανδία	49	0	0,0	4	3	2	9	18,4	2	2	5	4	22	44,9

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 6, μπορεί κανείς να διαπιστώσει:

A. Στο συγκεκριμένο παγκόσμιο ranking, οι επτά (7) χώρες εμφανίζουν μεγάλη διασπορά στον αριθμό των ιδρυμάτων. Τα λιγότερα, 49, υπάρχουν στη Φιλανδία και την Ιρλανδία, και τα περισσότερα, 111, καταγράφονται στην Πορτογαλία. Η Ελλάδα με 64 ιδρύματα βρίσκεται στην 5^η θέση μεταξύ των επτά χωρών.

B. Στο 1% της παγκόσμιας κατάταξης οι 6 από τις 7 χώρες εμφανίζουν τουλάχιστον ένα ίδρυμά τους. Εξαιρέση αποτελεί η Ιρλανδία.

Γ. Τα περισσότερα ιδρύματα, τρία (3) τα έχει η Αυστρία. Η Ελλάδα έχει ένα (1) ίδρυμα, όπως και η Φιλανδία.

Δ. Στο καλύτερο 10% τα δεδομένα εμφανίζουν έντονες ποσοτικές διακυμάνσεις. Ουσιαστικά, μπορεί κανείς να διακρίνει τρεις ομαδοποιήσεις. Στην πρώτη, υπάρχουν η Φιλανδία (24,6%), η Αυστρία (24,5%) και η Ελλάδα (24,3%). Με άλλα λόγια, οι τρεις αυτές χώρες έχουν το ¼ των ιδρυμάτων τους στο καλύτερο 10% της παγκόσμιας κατάταξης. Στη δεύτερη ομαδοποίηση, βρίσκει κανείς την Πορτογαλία (18,7%) και την Ιρλανδία (18,4%). Στην τρίτη, τοποθετούνται η Νορβηγία (15,2%) και η Δανία με σχεδόν το 1/10 (11,2%) των ιδρυμάτων της στο καλύτερο 10% της παγκόσμιας κατάταξης.

E. Τέλος, στο καλύτερο 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης, η διαφοροποίηση των συγκρινόμενων κρατών γίνεται ακόμα πιο έντονη. Στην μια άκρη βρίσκεται η Φιλανδία με σχεδόν το 80% (79,7%) των ιδρυμάτων της σε αυτή την κατηγορία, και στην άλλη άκρη εμφανίζεται η Δανία με μόλις το ¼ (24,4%) των ιδρυμάτων της.

Στ. Η Ελλάδα (55,6%) μαζί με τη Νορβηγία (62,2%) και την Αυστρία (58,3) είναι οι άλλες τρεις χώρες που έχουν την πλειονότητα των ιδρυμάτων τους στο καλύτερο 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης.

Στη συνέχεια και για την πληρέστερη ανάλυση, προτείνεται ο πίνακας 6β που συγκρίνει τα αποτελέσματα μεταξύ 2011 και 2012.

Πίνακας 6β: Παγκόσμια κατάταξη ιδρυμάτων ευρωπαϊκών χωρών με ΑΕΠ κοντά στο ελληνικό (2012)

Χώρες	Καλύτερο 1% 2011	Καλύτερο 1% 2012	Διαφορά	Καλύτερο 10% 2011	Καλύτερο 10% 2012	Διαφορά	Καλύτερο 33% 2011	Καλύτερο 33% 2012	Διαφορά
Νορβηγία	3,6	3,0	xxx	10,9	15,2	39,3	45,6	62,2	36,6
Αυστρία	0,0	3,9	xxx	13,6	24,5	79,6	30,3	58,3	92,4
Δανία	1,7	2,2	xxx	13,3	11,2	-16,0	21,7	24,4	12,6
Ελλάδα	0,0	1,6	xxx	18,0	24,3	35,0	54,0	55,6	3,0
Φιλανδία	2,0	2,0	xxx	18,0	24,6	36,7	48,0	79,7	66,4
Πορτογαλία	0,0	1,8	xxx	17,3	18,7	7,9	44,0	38,6	-12,3
Ιρλανδία	0,0	0,0	xxx	21,6	18,4	-14,9	32,4	44,9	38,5

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 6β:

Α. Ενώ το 2011 μόνο η Νορβηγία και η Δανία είχαν ιδρύματά τους στο καλύτερο 1% της παγκόσμιας κατάταξης, το 2012, προστίθενται η Αυστρία, η Φιλανδία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα.

Β. Στο καλύτερο 10%, δύο (2) χώρες, Δανία και Ιρλανδία, βλέπουν τα ποσοστά τους να μειώνονται. Αντίθετα, οι υπόλοιπες χώρες αυξάνουν τα ποσοστά τους, από εντυπωσιακά (Αυστρία, 79,6%) έως λίγο (Πορτογαλία, 7,9%). Η Ελλάδα αυξάνει το ποσοστό της κατά 35%.

Γ. Στο καλύτερο 33%, με εξαίρεση την Πορτογαλία, οι υπόλοιπες χώρες αυξάνουν το ποσοστό τους. Στη μια άκρη, βρίσκεται η Αυστρία που σχεδόν διπλασιάζει το ποσοστό των ιδρυμάτων της που εντάσσονται σε αυτή τη κατηγορία (92,4%) και στην άλλη άκρη, είναι η Ελλάδα με 3%.

Με βάση την προτεινόμενη ανάλυση, μπορεί λοιπόν κανείς να υποστηρίξει ότι τα ελληνικά ιδρύματα, και μάλιστα τα δημόσια ιδρύματα, δεν υπολείπονται εκείνων των ευρωπαϊκών χωρών με παρεμφερές προς το ελληνικό ΑΕΠ. Ακόμα καλύτερα, τα δημόσια ιδρύματα βρίσκονται σε πολύ ικανοποιητική θέση.

Αν μάλιστα, τα συγκεκριμένα αποτελέσματα συγκριθούν με τα οικονομικά δεδομένα του πίνακα 5, τότε θα μπορούσε να επιχειρηματολογήσει κάποιος ότι τα ελληνικά δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης καταφέρνουν τη συγκεκριμένη κατάταξη ξεκινώντας οικονομικά από δυσχερή έως πολύ δυσχερή θέση.

2.6. Κατασκευάζοντας μια σύγκριση: παράδοξες συγκρίσεις

Παρόλα αυτά, τα ελληνικά ιδρύματα, κυρίως τα πανεπιστήμια, βρίσκονται υπό την άσκηση ισχυρότατων πιέσεων και κριτικής. Συνεπώς, για να προσπαθήσει κανείς να καταλάβει την συνθήκη αυτήν πρέπει να κάνει μια, καταρχάς, παράδοξη σύγκριση. Να συγκρίνει τα ελληνικά ιδρύματα με τα αντίστοιχα των ισχυρότερων χωρών της Ευρώπης και του κόσμου. Στη συνέχεια θα προβούμε σε αυτήν ακριβώς τη σύγκριση. Η Ελλάδα θα συγκριθεί με τις χώρες: ΗΠΑ, Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία και Ισπανία.

Πίνακας 7: Τα μεγάλα ευρωπαϊκά κράτη, οι ΗΠΑ και η Ελλάδα με βάση το ΑΕΠ τους			
Χώρες	Θέση ΔΝΤ (2010)	Θέση Παγκόσμιας Τράπεζας (2010)	Θέση CIA (2011)
ΗΠΑ	1	1	1
Γερμανία	4	4	4
Γαλλία	5	5	5
Ηνωμένο Βασίλειο	6	6	7
Ιταλία	8	8	8
Ισπανία	12	12	12
Ελλάδα	32	32	34

Παράλληλα, ο επόμενος πίνακας (7β) δίνει τις δαπάνες ανά φοιτητή των εν λόγω κρατών.

Πίνακας 7β: Δαπάνες ανά φοιτητή (2004)		
Χώρες	Δαπάνες ανά φοιτητή (2004)	% δαπανών ως προς τις αντίστοιχες ελληνικές (2004)
ΗΠΑ	19.464	401,90
Γερμανία	10.613	219,14
Γαλλία	9.238	190,75
Ηνωμένο Βασίλειο	7.614	157,22
Ιταλία	6.688	138,10
Ισπανία	8.121	167,69
Ελλάδα	4.843	100,00

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 7^β, όλες οι χώρες παρουσιάζουν δαπάνες ανά φοιτητή από 38,10% (Ιταλία) έως 301,90% (ΗΠΑ) μεγαλύτερες από την Ελλάδα.

Στη συνέχεια, ο επόμενος πίνακας δίνει πληροφορίες με την αναλυτική κατάταξη των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης των συγκεκριμένων κρατών.

Πίνακας 8: Παγκόσμια κατάταξη ιδρυμάτων ευρωπαϊκών χωρών με ΑΕΠ κοντά στο ελληνικό (2012)														
Χώρες	Σύνολο ιδρυμάτων	Καλύτερο 1%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 1-3%	Καλύτερο 3-5%	Καλύτερο 5-10%	Σύνολο 10%	% επί του συνόλου ιδρυμάτων	Καλύτερο 10-15%	Καλύτερο 15-20%	Καλύτερο 20-25%	Καλύτερο 25-33%	Σύνολο καλύτερο 1/3	% επί του συνόλου ιδρυμάτων
ΗΠΑ	3.277	87	2,7	93	76	181	437	13,3	353	316	291	450	1847	56,4
Γερμανία	409	15	3,7	36	11	16	78	19,1	60	24	23	31	216	52,8
Γαλλία	619	0	0,0	11	28	62	101	16,3	23	23	17	42	206	33,3
Ηνωμένο Βασίλειο	241	8	3,3	30	29	31	98	40,7	16	16	10	21	161	66,8
Ιταλία	211	7	3,3	15	18	22	62	29,4	6	2	4	13	87	41,2
Ισπανία	237	5	2,1	25	14	10	54	22,8	5	8	11	12	90	38,0
Ελλάδα	64	1	1,6	4	3	6	16	24,3	9	6	1	4	36	55,6

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 8:

Α. Φαίνεται η κυριαρχία των ΗΠΑ τόσο στον απόλυτο αριθμό ιδρυμάτων (3.277) όσο και στον απόλυτο αριθμό ιδρυμάτων στο καλύτερο 1% της παγκόσμιας κατάταξης (87 σε σύνολο 204, ή το 43%). Παρ' όλα αυτά, το ποσοστό ως προς το σύνολο των ιδρυμάτων των ΗΠΑ δεν είναι υψηλό. Μάλιστα, ως προς το ποσοστό, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία υπερτερούν των ΗΠΑ. Τέλος, εντύπωση προκαλεί ότι κανένα γαλλικό πανεπιστήμιο δεν εντάσσεται σε αυτό το ποσοστό.

Β. Στο καλύτερο 10%, η εικόνα εμφανίζεται εξαιρετικά διαφοροποιημένη. Εδώ, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει μακράν την πρώτη θέση με 40,7%. Δεύτερη είναι η Ιταλία με 29,4%, ενώ εντύπωση προκαλεί ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην τρίτη θέση. Αντίθετα, οι ΗΠΑ βρίσκονται στην τελευταία θέση με μόλις το 13,3% των ιδρυμάτων τους.

Γ. Στο καλύτερο 33%, η κατάσταση είναι και πάλι διαφοροποιημένη. Ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο είναι πρώτο με 66,8% των ιδρυμάτων του, στις δύο επόμενες θέσεις είναι οι ΗΠΑ (56,4%) και η Ελλάδα (55,6%).

Συνεπώς, μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι και στο πλαίσιο αυτής της παράδοξης σύγκρισης τα ελληνικά ιδρύματα -και μάλιστα τα δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης- δεν υπολείπονται των μεγάλων ευρωπαϊκών κρατών και των ΗΠΑ. Βέβαια, αυτή η σύγκριση δεν λαμβάνει υπόψη της ούτε την αριθμητική κυριαρχία των αμερικανικών ιδρυμάτων στην παγκόσμια ελίτ των ιδρυμάτων (1%) ούτε και την έντονη παρουσία των ιδρυμάτων του Ηνωμένου Βασιλείου σε όλο το φάσμα του καλύτερου 10%.

Αν σε αυτήν, την ούτως ή άλλως οριακή σύγκριση, συνυπολογιστούν τα οικονομικά δεδομένα του πίνακα 7β τότε θα μπορούσε να επιχειρηματολογήσει κάποιος ότι τα ελληνικά δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης καταφέρνουν τη συγκεκριμένη κατάταξη ξεκινώντας οικονομικά από πασιφανώς δυσχερέστατη θέση.

Με βάση τα προηγούμενα στοιχεία, αναρωτιέται κανείς γιατί τόση αρνητική κριτική για τα ελληνικά πανεπιστήμια;

2.7. Συγκροτώντας μια θεώρηση

Είναι προφανές ότι τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν κρύβουν εκπλήξεις. Το ζητούμενο είναι η κατανόησή τους με στόχο, αφενός, την τεκμηρίωση διαφορετικών μοντέλων, αφετέρου, τη συγκρότηση κατάλληλων στρατηγικών για τα ελληνικά δημόσια ιδρύματα.

Το βασικό ερώτημα παραμένει: *γιατί γίνεται μια ταξινόμηση και ποιο είδος ποιότητας προωθούν;*

Υπάρχουν τουλάχιστον τρεις εκδοχές.

Πρώτον, αν ο στόχος είναι η συγκεκριμενοποίηση της αριστείας τότε το μόνο ποσοστό που έχει νόημα είναι το καλύτερο 1% ενώ το καλύτερο 20, 25 ή 33% δεν έχει νόημα. Έτσι, για παράδειγμα, οι ΗΠΑ, έχοντας 87 ιδρύματα στα καλύτερα 204 του κόσμου (η ελίτ του 1%), καθίσταται πρότυπο και κυρίαρχο κέντρο αριστείας, στοιχείο που συνάδει τόσο με τις ανάγκες της οικονομίας της (πρώτο ΑΕΠ στον κόσμο) όσο και με στόχους που αρμόζουν στη υπερδύναμη του πλανήτη. Παρόλα αυτά, το συγκεκριμένο μοντέλο φαίνεται να κρύβει τεράστιες εσωτερικές ανισότητες. Πράγματι, με βάση τα στοιχεία της κατάταξης ένα μεγάλο τμήμα των πολλών ιδρυμάτων των ΗΠΑ ταξινομείται χαμηλά έως πολύ χαμηλά.

Δεύτερον, αν ο στόχος δεν είναι μόνο ελιτίστικός και η στόχευση επικεντρώνεται στην εκπαίδευση μιας διευρυμένης ελίτ που υπερβαίνει το εθνικό πλαίσιο, τότε η θεώρηση του καλύτερου 10% μπορεί να πάρει ξαφνικά νόημα (στο βαθμό που η παγκοσμιοποίηση μπορεί να εξυπηρετεί τις ανάγκες του συγκεκριμένου Κράτους). Σε αυτήν την περίπτωση, οι ΗΠΑ παύουν πια να είναι πρότυπο, με μόλις 13.3% των ιδρυμάτων τους στο καλύτερο 10% του κόσμου. Αντίθετα, το Ηνωμένο Βασίλειο με το 40% των ιδρυμάτων του στο καλύτερο 10% εμφανίζεται ως το περισσότερο αξιόπιστο. Με αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται η παγκόσμια προσοχή στο σύστημα της ανώτατης εκπαίδευσής του και έτσι μετατρέπεται σε ενδιαφέροντα πόλο έλξης φοιτητών από όλο τον πλανήτη.

Τρίτον, για χώρες με περιορισμένο ΑΕΠ, συνεπώς με περιορισμένες δυνατότητες της οικονομίας τους και με συγκριτικά χαμηλή χρηματοδότηση της ανώτατης εκπαίδευσης, το ζητούμενο θα μπορούσε να είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διάχυση της υπάρχουσας γνώσης και η ικανοποιητική εκπαίδευση μιας σημαντικής μερίδας του πληθυσμού τους. Σε αυτήν την περίπτωση, η ένταξη στο καλύτερο 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης θα μπορούσε να έχει ισχυρό νόημα. Σε αυτήν την εκδοχή, η περίπτωση της Ελλάδας μπορεί να είναι άξια προσοχής τόσο για χώρες με ανάλογο ΑΕΠ όσο και για τις ισχυρότερες χώρες του κόσμου.

Το ενδιαφέρον θα ήταν να διερευνούσε κανείς τι θα συνέβαινε αν σε χώρες όπως η Ελλάδα, η ανώτατη εκπαίδευση υπερ-απέδιδε σε σχέση με την υπαρκτή λειτουργία της οικονομίας και τις ανάγκες της. Θα δοθούν δύο ενδείξεις:

Πρώτον, στο πλαίσιο μιας εν εξελίξει έρευνας με θέμα τη Διεπιστημονικότητα στο Πανεπιστήμιο⁹, συνεντευξιαζόμενος καθηγητής του μεταπτυχιακού προγράμματος «Επιστήμη και Τεχνολογία των Πολυμερών» στο οποίο συμμετέχουν τα Τμήματα Επιστήμης των Υλικών, Φυσικής, Χημείας και Χημικών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών, αναφέρει: «Θα έπρεπε να έχουν [οι φοιτητές μας] καλύτερη τύχη, αλλά δεν υπάρχουν εταιρείες στην Ελλάδα, δεν υπάρχουν ...οι περισσότεροι [φοιτητές] κυνηγάνε τίποτα post-doc, αλλά και πάλι μετά αυτά τελειώνουν μετά από μερικά χρόνια.[...], αλλά από ότι έχω δει (στην βιομηχανία) στους περισσότερους λένε ότι είναι *over qualified*. Έχουν περισσότερα προσόντα από ότι χρειάζονται και θέλουν να τους πάρουν με το βασικό μισθό και κάτι τέτοια».

⁹ Μελέτη των διαδικασιών παραγωγής της επιστημονικής-ακαδημαϊκής γνώσης: από τη μονοεπιστημονικότητα στη διεπιστημονικότητα των πανεπιστημιακών σπουδών, Πρόγραμμα Καραθεοδωρή, Πανεπιστήμιο Πατρών (2010-2012).

Δεύτερον, και ως απόρροια του πρώτου, η συνέχεια είναι η Ελλάδα να (ξανα)βιώσει ένα συνεχώς εντεινόμενο κύμα φυγής στο εξωτερικό «υπερεκπαιδευμένων» νέων¹⁰ το οποίο αναδεικνύεται τόσο από έρευνες όσο κι από το ενδιαφέρον του τύπου (ιδίως του τύπου). Βέβαια, σε μια ουμανιστική-οικουμενική θεώρηση η εν λόγω φυγή δεν αποτελεί μείζον πρόβλημα. Αντίθετα, σε μια πραγματιστική θεώρηση, από τη φυγή αυτή κερδίζουν οι μεγάλες οικονομίες του πλανήτη οι οποίες με μηδενικό κόστος εκμεταλλεύονται την επένδυση που έκανε η Ελλάδα στη νέα της γενιά. Βέβαια, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι αυτό οφείλεται στην αποτυχία της χώρας να συνδέσει κατά τρόπο αρμονικό την οικονομία της με τις παρεχόμενες σπουδές. Η αιτίαση αυτή δεν είναι αθεμελίωτη. Όμως, θα πρέπει να γίνει παραδεκτό επίσης ότι αυτή η αποτυχία οφείλεται και στην πίεση που δέχεται η Ελλάδα (ή χώρες όπως η Ελλάδα) μέσω πολλαπλών διαδικασιών «εναρμόνισης» ή «συντονισμού» που εκφράζονται από συστήματα μιας, ενιαίας και γραμμικής αξιολόγησης είτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο (πχ. Διαδικασία της Μπολόνια, μεθοδολογία ENQA) είτε σε παγκόσμιο επίπεδο (πχ. η παγκόσμια λίστα ταξινόμησης που παρουσιάζεται σε αυτήν την εργασία ή η λίστα της Σαγκάη ή του TIMES, κτλ).

Ουσιαστικά, αυτές οι παραδειγματικές εκδοχές δεν υποδηλώνουν παρά αυτό που μας λέει η εξειδικευμένη βιβλιογραφία: ότι η έννοια της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση είναι μάλλον μια πολύ «σχετική έννοια»¹¹. Μάλιστα αυτοί οι συγγραφείς, στην ανάλυσή τους για τη σχέση μεταξύ της ποιότητας και των προτύπων στην ανώτατη εκπαίδευση προσδιορίζουν τέσσερις διαφορετικές πτυχές για την έννοια της ποιότητας: Ποιότητα ως αριστεία (*as excellence*), Ποιότητα ως εστίαση στον στόχο (*as fitness for purpose*), Ποιότητα ως ανταποδοτική αξία (*as value for money*) και Ποιότητα ως μετασχηματισμός (*as transformation*).

Κατά συνέπεια, σε επίπεδο στρατηγικής, κάθε χώρα έχει να διαλέξει μεταξύ δύο μοντέλων, με δυνητικά άπειρες ενδιάμεσες παραλλαγές. Από τη μια, ένα μοντέλο «αριστείας», κι από την άλλη, ένα μοντέλο «συστημικής προσέγγισης». Στο πρώτο, η λογική είναι με απλά λόγια ότι «ο πρώτος είναι τα πάντα ενώ ο δεύτερος δεν αξίζει τίποτα». Ή, διαφορετικά, η βαρύτητα πέφτει στη δημιουργία και στήριξη ιδρυμάτων-κέντρων αριστείας, ενώ η εσωτερική ενότητα του συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης περιθωριοποιείται, ή -ακόμα χειρότερα- αμφισβητείται η ίδια η ύπαρξη ενός συστήματος και γίνεται λόγος για (μεμονωμένες) εκπαιδευτικές δομές. Στο δεύτερο μοντέλο, η λογική έγκειται στη

¹⁰ Λαμπριανίδης Λ., 2011, Επενδύοντας στη φυγή: η διαρροή επιστημόνων από την Ελλάδα την εποχή της παγκοσμιοποίησης.

¹¹ Harvey L., Green D. (1993). "Defining quality", *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 18(1): 9-34.

διασφάλιση ενός ικανοποιητικού μέσου επιπέδου, όπου οι ακραίες τιμές δεν θα απέχουν μεταξύ τους και οι όποιες παρεμβάσεις θα αφορούσαν το όλον, ως σύστημα, κι όχι τις επιμέρους μονάδες του. Έτσι, η πολιτική και δημοσιογραφική ρητορεία που ιδεάζεται και τα δύο (υψηλή συμμετοχή στην αριστεία, αλλά και υψηλό συστημικό επίπεδο) καλώς διατυπώνει το αίτημα. Τα στοιχεία όμως των ταξινομήσεων και των συγκρίσεων μεταξύ κρίσιμων μεγεθών για την αποτίμηση των πανεπιστημιακών αποτελεσμάτων, δείχνουν ότι διεθνώς υπάρχει μία αδυναμία οι δύο στόχοι να επιτευχθούν συγχρόνως.

Είτε αναφερθεί κανείς στο έργο των Harvey και Green είτε στα δύο διαφορετικά μοντέλα το πρώτο που θα έπρεπε να παραδεχθεί είναι ότι η ενιαία παγκόσμια κατάταξη δεν έχει νόημα! Θα έπρεπε να γίνουν τουλάχιστον τόσες όσες και οι πιθανές κατηγοριοποιήσεις της ποιότητας¹². Ουσιαστικά εδώ τίθεται εκ νέου κατά τρόπο που υποδηλώνει ιστορική παλινδρόμηση, το ερώτημα αν μπορεί η παγκόσμια ανάπτυξη (και σε επίπεδο εκπαίδευσης) να τοποθετηθεί σε μια ευθεία γραμμή όπου στην κορυφή της θα βρίσκονται οι πιο προηγμένες χώρες και στο τέλος της οι πλέον βραδυπορούσες. Με άλλα λόγια επανερχόμαστε στην επιχειρηματολογία του Theodore W. Schultz και στις ιδέες του *περί της οικονομικής αξίας της εκπαίδευσης*¹³. Κι όμως, είχαμε την εντύπωση ότι οι κριτικές που δέχθηκε αυτή η θεώρηση, από το τέλος της δεκαετίας του '60 και μετά, είχαν οδηγήσει στην οριστική της απόρριψη. Σήμερα, όμως, την βλέπουμε κυρίαρχη. Η αλήθεια είναι ότι σε αυτήν εμπεριέχονται ιδέες που συνδέονται με συγκεκριμένες χώρες για τις οποίες είναι και πολλαπλώς προσοδοφόρα. Από την άλλη, είναι σαφές ότι πρόκειται για μια θεώρηση βαθειά επηρεασμένη από τον κοινωνικό δαρβινισμό.

Κλείνοντας, θα μπορούσε να ρωτήσει κανείς: *μα είναι τόσο καλή η πραγματικότητα της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης και δεν χρειάζεται αλλαγές;*

Η απάντηση έχει πολλά επίπεδα.

¹² Χωρίς να γίνει αναφορά σε διάφορα παράδοξα των λιστών ταξινόμησης όπως: α) ουσιαστικά λίστες όπως εκείνη της Σαγκάη δεν μετρούν παρά το μέγεθος του ιδρύματος, β) σε τέτοιου είδους λίστες έχουν προνομιακή μεταχείριση τα αγγλόφωνα ιδρύματα (και οι αγγλόφωνες δημοσιεύσεις των μελών του), συνεπώς εκείνο που μετριέται δεν είναι η ποιότητα του ιδρύματος αλλά η (δεδομένη) κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας, γ) ένα ίδρυμα με ιατρική σχολή έχει ντε φάκτο καλύτερη θέση από ένα άλλο που δεν έχει ιατρική και έχει ανθρωπιστικές σπουδές, για τον απλούστατο λόγο ότι η Ιατρική έχει πολλές δημοσιεύσεις, κτλ.

¹³ Schultz Th.W., 1972, *Η οικονομική αξία της εκπαίδευσης*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα.

- η σύγκριση πρέπει να οριστεί ως προς τι. Αυτό ουσιαστικά προδίδει είτε την ανυπαρξία εθνικής επιλογής είτε την εγκατάλειψη του ισχύοντος μοντέλου, αν παραδεχθεί κανείς ότι υπάρχει κάτι τέτοιο, και την υιοθέτηση ενός νέου με την παράλληλη επιλογή νέων κατάλληλων κριτηρίων
- η βελτίωση είναι και επιθυμητή και αέναη όμως συνδέεται με συγκεκριμένες προϋποθέσεις που βρίσκονται σε σχέση και αναφορά με το οικονομικό συγκείμενο
- είναι προφανές ότι άλλες οι ανάγκες βελτίωσης των ιδρυμάτων που βρίσκονται στο καλύτερο 5 ή 10% και άλλες εκείνων που καταλαμβάνουν τις τελευταίες θέσεις
- τέλος, η τεκμηριωμένη στοιχειοθέτηση «κάτω ορίου» κρίνεται κομβικής σημασίας.